

Avond- en nachtfotografie

Maak sfeervolle foto's in het donker

Ronald Smit

Laat in de avond en in de nacht gemaakte foto's ademen toch altijd weer een bijzondere sfeer uit. Zelf maken van dat soort foto's is eigenlijk helemaal zo moeilijk niet, maar er zijn wel een paar dingen waar u op moet letten.

Dankzij de komst van steeds gevoeliger camera's is het maken van redelijk ruisarme foto's bij weinig omgevingslicht steeds makkelijker geworden. Tot laat in de avond kan uit de losse hand geschoten worden, waarbij zeer acceptabele resultaten zijn te behalen. Toch levert zo'n snapshot vaak niet de gewenste atmosfeer van wat meer verzadigde kleuren en haarscherpe beelden op. Hoewel de beeldsensoren in een camera inderdaad ruisarmer zijn geworden, wordt er vaak toch nog een stevig ruisfilter op dergelijke opnamen losgelaten. Vooral bij compactcamera's is duidelijk te zien dat details verloren gaan met een wat 'wollige' foto tot gevolg. Om dat te voorkomen, is het aloude statief in combinatie met een langere sluitertijd nog altijd onvermijdelijk. Bovendien zorgt die langere sluitertijd ook voor effecten als lichtstrepen van langsrijdende auto's of fietsen. En dat heeft ook zo zijn charme.

Ook compactcamera's en zelfs apps

U hoeft voor het maken van goede avond- en nachtfoto's niet specifiek over een topmodel spiegelreflexcamera te beschikken. Eigenlijk is de enige vereiste dat u in ieder geval zelf een lange sluitertijd in kunt stellen. Liefst in combinatie met een eveneens zelf instelbare lagere ISO-waarde. De meeste compactcamera's beschikken over die mogelijkheid. En zelfs de betere smartphones, voorzien van een wat meer geavanceerde camera-app, kennen die mogelijkheid. Kortom: eigenlijk kunt u met zo ongeveer elk gangbaar toestel fotograferen met langere sluitertijden.

Statief

Enige planning voor het maken van geslaagde avond- en nachtfoto's is wel noodzakelijk. Ten eerste is een statief noodzakelijk. Daarbij hebt u de keuze uit een scala aan lichtgewicht statieven, maar ook de wat meer stevige exemplaren kunnen het overwegen waard zijn. Kies liefst een stevig statief voor uw spiegelreflex. Een te licht statief zal niet alleen uiteindelijk toch nog bewogen foto's tot gevolg hebben, maar ook kan zo'n statief met een te zware camera zomaar omvallen of instorten. En dat is natuurlijk niet helemaal de bedoeling. Hebt u geen zin om alsmaar met een statief rond te zeulen, dan zijn er ook nog compacte statiefjes. Deze zijn bedoeld voor plaatsing op bijvoorbeeld een muurtje. Het muurtje kan natuurlijk ook als stabiele ondergrond gebruikt worden, maar dan hebt u geen enkele vrijheid qua kantelen of rechtzetten van de camera. Ook zijn er statieven die uit buigbare poten bestaan. Handig, want zo'n statief kan desnoods om een

boomtak of ander uitsteeksel gedraaid worden. Let daarbij op de stevigheid van de constructie: als het statief losraakt ligt uw camera al snel defect op de grond!

Sluitertijd zelf beheren

Afhankelijk van merk en type camera bevindt de sluitertijd-voorkeur zich onder een andere naam in het menu of op de draaiknop op het toestel. De Tv- of S-stand is de instelling voor de sluitertijd. Hebt u deze eenmaal gevonden (lees eventueel de handleiding van uw camera door), dan kan de gewenste sluitertijd ingesteld worden. 10 seconden is een mooi begin, de tijd regelt u (meestal) met een van de draaiwielletjes op de camera. Stel tegelijkertijd – indien mogelijk – de ISO-gevoeligheid in eerste instantie zo laag mogelijk in. Een lage ISO-waarde betekent immers weinig ruis en daar is het onder meer allemaal om te doen. Een waarde van 100 is prima. Blijkt straks dat een foto dan toch net wat te donker uitvalt, dan kunt u altijd een hogere waarde proberen. Of een langere sluitertijd. Laten we voor nu even uitgaan van de combinatie 10 seconden en ISO 100. Ook nemen we aan dat het echt donker is, of dat u in ieder geval in het donkerder deel van 'het blauwe uur' zit. Dat is het uur na zonsondergang waarbij de lucht nog heel donkerblauw is. Dat oogt soms mooier dan een diepzwarte lucht. Hoewel dat ook zijn charme kan hebben.

Het zelf instellen van de sluitertijd is een kwestie van de draaiknop op de camera in de juiste stand zetten. Of de gelijksoortige optie in een capabele foto-app selecteren.

Aan de slag

Plaats de camera op het statief en check of alles stevig is vastgedraaid. Controleer of de klemmen van de uitschuifbare poten dichtgeklit zijn en u niet ineens geconfronteerd wordt met een door een inschuivende poot omvallend statief! Plaats het statief ook niet in de loop op een stoep of fietspad; de kans dat iemand uw statief omstoot of struikelt is dan groot. Komen we bij een extra trucje voor het maken van onbewogen nachtfoto's: de zelfontspanner. De meeste camera's beschikken over zo'n timer, vaak instelbaar op drie en tien seconden. Het idee is simpel: druk op de ontspanknop en pas na de ingestelde tijd wordt de foto gemaakt. Niet alleen aardig voor 'selfies zonder selfie-stick', maar ook ideaal voor nachtopnamen. Kies in dat geval de kortst beschikbare vertragingstijd, bijvoorbeeld de genoemde drie seconden. Stel de camera scherp door de ontspanknop half in te drukken. Lukt dat niet, beweeg de camera dan naar een punt waarop wel scherpgesteld kan worden, houd de ontspanknop half ingedrukt en draai de camera terug naar de gewenste positie. Druk nu helemaal door en trek uw handen weg van de camera. Zo weet u zeker dat u geen beweging krijgt aan het begin van de opname door het indrukken van de ontspanknop. Immers: de foto wordt pas een paar seconden nadat u de knop hebt ingedrukt en de camera hebt losgelaten gemaakt.

Foto en nog een foto

U zal merken dat het maken van een opname met lange sluitertijd eigenlijk dubbel zo lang duurt als de ingestelde sluitertijd. Dat komt omdat de camera eerst de foto maakt. Vervolgens wordt – met dezelfde sluitertijd – nog een foto gemaakt. Maar dan met gesloten sluiter, ofwel: er valt geen licht op de beeldsensor. Zo maakt de camera een ruisprofiel en trekt het de ruis van de volledig zwarte (maar wel met ruispikkels) foto af van de gemaakte echte opname. Het resultaat is een haarscherpe en ruisvrije opname. Omdat u een lange sluitertijd hebt gekozen ziet u auto's en fietsers – mits netjes met licht rijdend – als lichtstrepen in beeld. Maakt u een foto in een drukke winkelstraat met een lange sluitertijd, dan zult u zien dat de meeste mensen – behalve de stilstaande personen – allemaal zijn verdwenen; mogelijk zijn nog wat vage schimmen zichtbaar. Lichtintensiteit en kleuren zijn vaak veel mooier bij gebruik van een lange sluitertijd dan een snelle snapshot. Maak voor de aardigheid maar eens dezelfde foto met lange sluitertijd en als snapshot in combinatie met een hoge ISO-waarde: een wereld van verschil.

Filters en licht

In essentie is dit alles wat u van nachtfotografie moet weten: een lange sluitertijd bij een liefst zo laag mogelijk ISO-waarde en de camera op een stevig statief of andere niet bewegende ondergrond. Tegelijkertijd zijn er nog extra

dingen waar u op kunt letten. Soms kan het aardig zijn om een fel licht (denk aan een lantaarnpaal) net buiten beeld in een hoek te positioneren. Dat levert een soort van lichtwaaier uit een hoek op. Soms wilt u dat juist vermijden, maar het kan ook mooi zijn. Voor spiegelreflexcamera's zijn er verder nog 'starfilters' verkrijgbaar. Die maken vanuit puntlichtbronnen stervormige uitwaaiers. Voor af en toe best aardig.

Niet alleen buiten

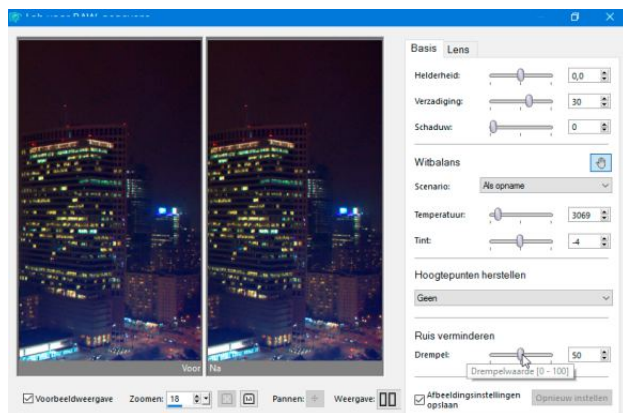
Vergis u verder niet en denk nooit dat het te donker is. Zeker als u een lange sluitertijd (doe eens gek en ga naar de dertig seconden) met een net wat hogere ISO-waarde combineert (denk aan 400) haalt u verrassend veel detail uit bijvoorbeeld een donkere strandfoto. Zeker als daar toevallig ook nog een mooie sterrenhemel boven te zien is, kan dat erg mooie resultaten opleveren. Ook bij binnenfotografie kan een langere sluitertijd in combinatie met een statief prima van pas komen. Denk aan het interieur van een donkere kerk, of zelfs een schilderij in een museum. U hoeft dan niet direct te denken aan sluitertijden van tien seconden of meer, soms volstaat iets van 1 s al.

Experimenteren

Omdat de haalbare resultaten per camera verschillen als het om avond- en nachtfotografie gaat, geldt dat u eigenlijk vooral veel moet experimenteren. Leer uw camera kennen en de (on)mogelijkheden daarvan. Hét grote voordeel van digitale fotografie is natuurlijk dat het maken van een foto niets kost. Maak dus meerdere foto's met verschillende sluitertijden en zie hoe uw toestel daarmee omgaat. Investeer eventueel in een afstandsbediening voor uw camera, dan hoeft u geen timer meer te gebruiken om 'startonscherpte' te voorkomen. Speel met licht. En vooral: ontdek een hele nieuwe wereld in het donker.

Ruis

Soms ontkomt u niet aan het uit de losse hand schieten van avond- en nachtfoto's. Denk aan bijvoorbeeld een onverwachte situatie die snelle actie vereist. Recente spiegelreflexcamera's zijn gelukkig redelijk vergevingsgezind als het gaat om ruis. Maar echt helemaal eraan ontkomen zult u hoogstwaarschijnlijk niet. Het betekent dat u achteraf ruis moet gaan verwijderen. Dat gaat het best als u in RAW-formaat fotografeert. In dat geval kunt u gebruik maken van bijvoorbeeld Adobe Lightroom (zie elders in dit nummer). Daar zit een ingebouwd ruisfilter in. Ook de (eenvoudige) RAW-module van Corel Paint Shop Pro bevat een ruisonderdrukingsfilter in de vorm van een makkelijk te bedienen schuifregelaar. De RAW-editor opent vanzelf zodra u een RAW-foto in Paint Shop Pro opent. Uiteraard geldt dat welke RAW-editor u ook gebruikt: u krijgt niets voor niets. Het toepassen van een ruisfilter leidt onherroepelijk tot onscherpte. Het is dus de truc om de balans te vinden tussen het verminderen van ruis en zoveel mogelijk behouden van scherpheid. Spelen met de scherpteregelaar – indien aanwezig – in uw RAW-bewerker is zonder meer de moeite waard. Bedenk ook op welk formaat u de foto uiteindelijk wilt bekijken of (laten) afdrukken. Op een traditionele foto van 10 x 15 cm is ruis alweer veel minder tot niet te zien dan in geval van een op 20 x 30 cm of groter formaat afgedrukte foto.

Het RAW-ruisfilter van Paint Shop Pro is eenvoudig maar effectief.

Van sterren naar strepen

Het fotograferen van sterrenhemels (we hebben het maar even helemaal niet over afzonderlijke exemplaren) is een kunst apart. En het levert een praktisch probleem op: de aarde draait namelijk rond. Merkt u normaliter niet zo heel veel van – behalve misschien op zaterdagavond laat na een al te gezellig feestje – maar tijdens het fotograferen van sterren des te meer. Het blijkt namelijk dat sterren en planeten al heel snel niet meer als puntjes worden weergegeven, maar als streepjes. Logisch, want hoe stevig uw statief ook is, het draait wel rond. Om die strepen te voorkomen bestaan speciale motoraangedreven statieven (of statiefkoppen) die de draaiing van de aarde compenseren. Het resultaat: de puntjes worden weer puntjes. Voor een enkele foto is dat echter een te dure grap. Meestal lukt het nog net om puntjes in beeld te houden bij sluitertijden van 5 tot 10 seconden. Daarbij moet u dan wel voor een hogere ISO-waarde kiezen en dat introduceert weer ruis. Kwestie van uitproberen wat op uw camera nog acceptabele resultaten oplevert.

GERELATEERD ARTIKEL OP HET BLOG

LEES

GERELATEERD ARTIKEL OP HET BLOG

LEES

Avond- en nachtfotografie

Jeroen Horlings & Kees Krick

INKIJKEN

BESTELLEN

Handboek Beter Fotograferen 3e ed.

Pieter Dhaeze &
Johan van de Watering

INKIJKEN

BESTELLEN